

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію **СИДЕЛЬОВА Віктора Валерійовича**
на тему **«Обґрунтування критеріїв реабілітаційного потенціалу свійських
котів і собак в умовах притулку для тварин»**
подану на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 211 «Ветеринарна медицина»

Актуальність обраної теми. Дисертаційна робота Віктора Валерійовича Сидельова присвячена актуальному напрямку ветеринарної науки – обґрунтуванню критеріїв реабілітаційного потенціалу свійських котів і собак у притулках, проте не зовсім звичайна з точки зору наукових досліджень останніх (і не лише) років у вітчизняній галузі ветеринарної медицини. Предметом дослідження в ній є тварини-компаньйони (коти і собаки), яких можна вважати клінічно здоровими і які знаходяться у притулку для таких тварин протягом 60 днів з дати надходження до нього.

Слід зазначити, що система притулків давно поширена і визнана у всьому світі як прийнятний варіант вирішення проблеми безпритульних котів та собак. В Україні в даний час багато притулків перестали існувати з об'єктивних причин, а в інших обсяг та якість послуг значно знизилися. Невеликі волонтерські організації, незважаючи на свої зусилля та гуманні цілі, не завжди можуть якісно виконувати функцію повноцінних притулків для тварин-компаньйонів, кількість яких в умовах вулиці на тлі війни зростає з загрозливою швидкістю. У наслідок цього зростає небезпека збільшення популяції безпритульних тварин і, відповідно, кількість захворювань, що становлять загрозу для населення України. Все це робить існування притулків важливим компонентом безпеки нашого життя.

За кордоном проводяться дослідження собак та котів у притулках (шелтерах), головна мета яких – оцінити якість їх утримання та годівлі. На цій основі і виникла так звана «Медицина притулків». Однак поглиблених наукових цілей такі роботи найчастіше не вирішують. Хоча притулки є хорошою базою для проведення відповідних наукових досліджень у багатьох сферах ветеринарної медицини, основою для навчання студентів, вирішення багатьох соціальних та гуманістичних проблем тощо. Але, на жаль, в даний час така робота в Україні перервана, результати досліджень не систематизовані, немає об'єктивних критеріїв оцінки стану здоров'я тварин-компаньйонів у процесі звикання до нових, стресових умов існування. З цих позицій рецензована робота є актуальною, оскільки в умовах воєнного часу проблема адаптації тварин до притулків набула особливої гостроти. Незважаючи на зростаючий соціальний запит, питання ветеринарної медицини притулків в Україні залишаються малодослідженими, що підкреслює наукову новизну та практичну цінність представленої роботи. Актуальність теми не викликає сумніву, оскільки дисертант торкається не тільки проблем добробуту безпритульних тварин, але й пропонує об'єктивні

підходи до оцінки їхнього стану шляхом розробки системи кількісних і якісних критеріїв оцінки адаптаційного (реабілітаційного) потенціалу.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх новизна та практичне значення. Для вирішення мети і завдань дисертації В.В.Сидельов вивчив стан здоров'я 34 свійських котів і 26 собак на момент надходження у притулок, а також їх адаптацію до умов притулку на 30 і 60 добу перебування у ньому. Було визначено 13 морфологічних, 18 біохімічних тестів і 8 лейкоцитарних індексів. Результати були оброблені із застосуванням біометричних методів.

Дисертація є складовою частиною наукових досліджень кафедри внутрішніх хвороб і клінічної діагностики тварин за темою НДР: «Вдосконалення лікувально-профілактичних заходів за внутрішньої патології у тварин» (номер державної реєстрації – 0121U10991). У межах НДР автор виконував розділ «Обґрунтування критеріїв реабілітаційного потенціалу свійських котів і собак в умовах притулку для тварин». Були вирішені такі задачі: оптимальний термін перебування котів і собак в умовах притулку, протягом якого вони повністю адаптуються до нових умов існування, це – 60 днів; особливості реакції організму тварин на застосування різних за складом кормів; порівняно ступінь і особливості адаптації котів і собак, які опинились у притулку, що був для них стресовим фактором. Усі ці задачі автор вирішив на основі визначення динаміки живої маси, а також достовірних відмінностей гематологічних та біохімічних параметрів із застосуванням методів варіаційної статистики. Усі експерименти на тваринах виконувались із дотриманням існуючих правил і Закону України № 692 «Про захист тварин від жорсткого поводження», а також Наказу МОН «Про затвердження Порядку проведення науковими установами дослідів, експериментів на тваринах». Тому вважаю, що результати роботи є цілком обґрунтованими і достовірними.

Вважаю, що результати дисертації автора є новими, адже така робота виконується вперше в нашій країні і не має світових аналогів. Уперше автор застосував поняття «реабілітаційний потенціал», що повністю відповідає меті роботи. Цей показник дозволяє визначити, наскільки і за який період часу організм тварини стає достатньо адаптованим до умов притулку, які для нього є стресовими. Шляхом визначення комплексу морфологічних і біохімічних показників крові було розроблено методику і алгоритм визначення рівня реабілітаційного потенціалу, не тільки в якісному, але й у кількісному варіантах за наступною шкалою: «Високий» – 0-24 %, «Середній» – 25-49 %, «Низький» – 50-74 %, «Дуже низький» – 75-100 %.

Дисертант вперше застосував визначення реабілітаційного потенціалу для встановлення відмінностей реакції організму собак і котів на різні за категорією корми, а саме - «преміум», «холістик» і «суперпреміум». Також на цій основі були встановлені міжвидові особливості реакції котів і собак на перебування у притулку. Результати роботи можуть бути корисними для застосування у практичній діяльності ветеринарних лікарів.

Результати дисертації В.В. Сидельова впроваджено в навчальну програму кафедри внутрішніх хвороб і клінічної діагностики тварин ДБТУ під час викладання дисциплін «Ветеринарна клінічна біохімія», «Внутрішні хвороби тварин», «Клінічна діагностика хвороб тварин». Результати досліджень дисертанта використовуються в навчальному процесі та наукових дослідженнях на кафедрах інших закладів вищої освіти і у клініках ветеринарної медицини, про що свідчать відповідні акти впровадження. Основні положення дисертаційної роботи доповідались, обговорювались на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях та семінарах у містах Одеса (2022), Житомир (2022), Дніпро (2023), Харків (2023, 2024), Київ (2025).

Достовірність наукових досліджень. Про достовірність одержаних автором результатів досліджень свідчать використані сучасні та новітні методи досліджень.

Повнота викладу матеріалів дисертації в опублікованих працях. Основні положення дисертації викладено у 9 наукових публікаціях, з яких 4 статті у наукових фахових виданнях України, 5 тез наукових доповідей, що свідчить про достатньо повне ознайомлення наукової спільноти з основними положеннями дисертації В.В. Сидельова. Усі матеріали дисертації представлені в опублікованих працях у повному обсязі і повністю відповідають темі і змісту дисертації. У статтях сформульовані всі задачі дисертації, описані нові факти і закономірності; матеріал оброблений із застосуванням методів біометрії; у розрахунках використовували критерій Фрідмана, Манна-Уїтні, Краскела-Уолліса, Данна-Бонферроні і t-критерій Стьюдента; висновки і пропозиції виробництву обґрунтовані.

Аналіз структури і змісту роботи. Оформлення дисертації оцінювалося відповідно до наказу Міністерства науки та освіти України «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» від 12 січня 2017 року № 40 (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.).

Дисертація має структуру згідно сучасних вимог і складається зі вступу, огляду літератури, матеріалів та методів досліджень, результатів досліджень, аналізу і узагальнення результатів, висновків, пропозицій виробництву, списку використаних джерел і додатків. Робота викладена на 205 сторінках комп'ютерного тексту, ілюстрована 47 таблицями, 1 рисунком та містить 15 сторінок додатків. Список використаної літератури включає 260 наукових джерел, у тому числі 234 – латиницею. У списку літератури переважають публікації останнього десятиріччя. Він складений згідно з останніми вимогами до оформлення дисертаційних робіт.

Огляд літератури написаний на основі аналізу 260 джерел інформації. У ньому описані причини і ризики існування популяцій безпритульних тварин,

історія та принципи організації і діяльності притулків для тварин, що становить основу для вибору напрямку досліджень.

Матеріал і методи досліджень. У розділі наведена схема експерименту, описані методики досліджень: клінічних, гематологічних, біохімічних, математичних, статистичного аналізу результатів.

Результати власних досліджень. У цьому розділі згідно кількості задач роботи є 5 підрозділів. На основі цих результатів створена методична і методологічна основа дисертації.

Під час виконання роботи автор дотримувався загальних принципів з біоетики. У розділі наводяться дані щодо відмінностей рівня морфологічних і біохімічних показників крові між різними групами котів і собак протягом трьох термінів перебування у притулку, а також у залежності від категорії трьох варіантів кормів. Підрозділи ілюстровані таблицями із великою кількістю цифрових даних.

Обговорення результатів досліджень та їх аналіз. У цьому розділі наведено інтегровані результати всього експерименту. Автор обговорює результати, порівнюючи з даними інших дослідників. Це, головним чином, зарубіжні джерела інформації. Проте аналогів даної роботи серед них немає. У розділі у стислому вигляді сформульовано теоретичне значення і можливість практичного застосування «реабілітаційного потенціалу» у вигляді методики його визначення в якісній і кількісній формах.

Висновки і пропозиції виробництву
відповідають меті і завданням роботи, добре сформульовані і містять усі її положення та результати.

Оцінюючи позитивно актуальність, новизну, наукову та практичну цінність дисертації в цілому, висновки і пропозиції виробництву, слід зауважити, що вони науково обґрунтовані і мають застосовуватися з метою об'єктивної оцінки стану здоров'я і визначення реакції на стрес безпритульних котів і собак та їх реабілітаційного потенціалу.

Дисертація оформлена відповідно до вимог і виконана на належному методичному рівні, є завершеною науковою працею, в якій викладено вирішення поставленої мети щодо обґрунтування критеріїв реабілітаційного потенціалу котів і собак в умовах тривалого перебування у притулку для тварин.

У дисертації зустрічаються малочислені стилістичні та синтаксичні помилки і невдалі вирази. Вона перевантажена таблицями, але відсутні рисунки. Деякі таблиці надто великі і займають значну площу в роботі. Краще було б у примітках до таблиць зробити більш зрозумілі пояснення. Потребує більш аргументованого пояснення необхідність використання такої кількості статистичних критеріїв у різних підрозділах роботи.

Але зроблені мною за текстом дисертації зауваження не є принциповими і не знижують загальну позитивну оцінку роботи.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності.
Дисертація є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею з

власними науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями, які виставлені автором на офіційний захист. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела. У дисертації відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або виразів без надання належного на них посилання, тобто ознаки порушення академічної доброчесності відсутні.

Питання для дискусійного обговорення:

1. Які дані надихнули Вас на розробку і впровадження терміну «реабілітаційний потенціал»?
2. Чому автор не застосовує визначення реабілітаційного потенціалу під час обстеження тварин із різними варіантами хвороб (інфекційними, інвазіями тощо) тварин у притулку? Чи не обмежує це його практичне застосування?
3. Чому досліджено вплив на організм тварин-компаньйонів тільки кормів вищої категорії?
4. Чи можна вважати достовірними результати визначення реабілітаційного потенціалу, адже при цьому не застосовано жодного методу біометричного аналізу, а тільки діапазонні показники?
5. Що зумовило вибір лабораторних тестів і чи можуть бути інші варіанти складових цього комплексу?
6. Чи придатна Ваша методика визначення реабілітаційного потенціалу відносно тварин інших видів, зокрема продуктивних?
7. Як Ви бачите перспективу практичного втілення результатів Вашої роботи?

Загальний висновок.

Дисертація Сидельова Віктора Валерійовича на тему: «Обґрунтування критеріїв реабілітаційного потенціалу свійських котів і собак в умовах притулку для тварин» є завершеною науковою роботою, виконаною самостійно. Наукові положення, висновки і рекомендації характеризуються науковою новизною, теоретичним і практичним значенням, достатньо обґрунтовані. Зміст дисертації відповідає меті і поставленим завданням та повністю розкриває тему, за якою виконувалася робота.

За змістом і оформленням дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23 березня 2016 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 283 від 03.04.2019 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019 р.) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12

січня 2022 року (із змінами, внесеними згідно з постановами Кабінету Міністрів України № 341 від 21.03.2022 р. та № 502 від 19.05.2023 р.), а її автор Сидельов Віктор Валерійович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 211 «Ветеринарна медицина».

Опонент

**Завідувачка кафедри внутрішніх хвороб тварин
Національного університету біоресурсів
і природокористування України,
докторка ветеринарних наук,
професорка**

Наталія ГРУШАНСЬКА